

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

תוכן

- א. זכות דתורה הא אינה מצווה ועושה היא.....1
- ב. באגרא דמקרין ומתניין בנייהו ונטרן להו לגברייהו עד דאתו מבי מדרשא מי לא פלגאן בהדייהו.....2
- ג. לא כשמעון אחי עזריה ולא כר' יוחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושבנא.....3
- ד. רוצה אשה בקב ותיפלות עמו מתשעת קבין ופרישות.....4
- ה. חסיד שומה כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאו אורח ארעא לאיסתכולי בה ואצולה.....4
- ו. רשע ערום ... זה המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חברו.....6
- ז. זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים זוז ... מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני היה לו מאתים חסר דינר אפילו אלף נותנין לו כאחת הרי זה יטול.....7
- ח. המשיא עצה למכור בנכסים מועטין ... יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו.....9
- ט. זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן שמעון בן גמליאל ... נכסי לך ואחריך לפלוני וירד הראשון ומכר ואכל ... רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר ראשון.....10

דף כא.

א. זכות דתורה הא אינה מצווה ועושה היא

כבר התבאר לעיל דף כ: שאשה שלמדה תורה¹ אף על פי שאינה מצווה, יש לה שכר. אבל לא כשכר האיש, שכל המצוה על דבר ומקיימו יש לו שכר יותר ממי שאינו מצווה ומקיימו, מפני שהמצווה דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצות בוראו², מה שאין כן במי שאינו מצווה שאינו דואג אלא עושה אותה מרצונו, מכל מקום שכר קצת יש לו.

אולם אף על פי שיש לאשה קצת שכר כשלומדת תורה, צו חז"ל שלא ילמד אדם את בתו תורה.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד רמ"ו

² לבוש, מ"ז ג, ש"ך ז

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

וכעת³ בעו"ה שקבלת האבות נתרופף מאד מאד וגם מצוי שאינו דר במקום אבותיו כלל, ובפרט אותן שמרגילין עצמן ללמוד כתב ולשון העמים, בודאי מצוה רבה ללמד את הבנות חומש וגם נביאים וכתובים, ומוסרי חז"ל כגון מסכת אבות, וספר מנורת המאור וכדומה, כדי שיתאמת אצלם ענין אמונתינו הקדושה, שאם לא כן עלול שיסורו לגמרי מדרך ד' ויעברו על כל יסודי הדת ח"ו⁴. אבל לא ילמד משניות וספרי מחשבה חקירה ועיון וכן לא ילמדו תורה שבכתב בעיון.

ומכל מקום חייבת האשה ללמוד דינים השייכים לה, וחייב אדם ללמוד לבנותיו המצוות כמו פסקי הלכות⁵.

ג. באגרא דמקרינ ומתניין בנייהו ונטרן להו לגברייהו עד

דאתו מני מדרשא מי לא פלגאן בהדייהו

עוד התבאר שם שאשה⁶ אף על פי שאינה חייבת ללמד את בנה תורה, מכל מקום אם עוזרת לבנה או לבעלה, שיעסקו בתורה, חולקת שכר ביחד איתם, כמו האיש העוזר לחבירו. וגדולה הבטחה שהבטיחן הקדוש ברוך הוא לנשים יותר מהאנשים⁷ שנאמר (ישעיהו לב פסוק ט) נָשִׁים שֹׂאֲנָנוֹת קִמְּנָה שְׂמֵעָה קוֹלֵי בָנוֹת בְּטָחוֹת הָאֲזָנָה אִמְרָתִי.

³ לשון הכהן הגדול מאחיו הגה"צ הבעל חפץ חיים ז"ל בספרו לקוטי הלכות על סוטה בסוגייתנו וז"ל: ונראה דכל זה דוקא בזמנים שלפנינו שכל אחד היה דר במקום אבותיו וקבלת האבות היה חזק מאד אצל כל אחד ואחד להתנהג בדרך שדרכו אבותיו וכמאמר הכתוב שאל אביך ויגדך בזה היינו יכולים לומר שלא תלמוד תורה ותסמוך בהנהגה על אבותיה הישרים, אבל כעת בעו"ה שקבלת האבות נתרופף מאד מאד וגם מצוי שאינו דר במקום אבותיו כלל ובפרט אותן שמרגילין עצמן ללמוד כתב ולשון העמים בודאי מצוה רבה ללמד חומש וגם נביאים וכתובים ומוסרי חז"ל כגון מסכת אבות וספר מנורת המאור וכדומה כדי שיתאמת אצלם ענין אמונתנו הקדושה דאל"ה עלול שיסורו לגמרי מדרך ד' ויעברו על כל יסודי הדת ח"ו עכ"ל.

⁴ בספר מאזנים למשפט (להגר"ז סורוצקין שליט"א) סי' מ"ב האריך ג"כ ברעיון זה דעל תורה שבכתב אין שום פקפוק דיותר ללמדן בדור תהפוכות זה שהאמונה אבדה מרוב בני אדם, ואפי' בתורה שבע"פ מותרת ללמוד המסקנא האחרונה בלא קושיות ופירוקים, וההיפך מזה בזמנינו, כל מי שאינו מלמד את בתו דעת ד' ותוכן יהודי מקורי שישמשו כתרים בפני השפעת הרחוב, הרי הוא מלמדה ממילא את אותה הטיפלות הממלאה עתה את חיי הרחוב ע"ש. ועיין שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן ג.

⁵ שאם לא תדע הלכות שבת איך תשמור שבת, וכן כל מצות כדי לעשות להזהר במצות, שהרי בימי חזקיה מלך יהודה אנשים ונשים גדולים וקמנים ידעו אפי' מהרות וקדשים, וזהו הקהל את העם האנשים והנשים והטף (דברים ל"א – י"ב) וזהו אתם נצבים היום כולכם וגו' נשיכם וגו' עכ"ל ספר הסידים שי"ג

⁶ שו"ע ונו"כ יו"ד רמז ו

⁷ ברכות י"ז.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

ובאמת אלו הנשים⁸ התומכות ידי בעליהן וידי בניהן שילמדו תורה זכותן גדול מאד ושכרן הרבה מאד, וכ"ש אותן הנשים העוסקות בפרנסה למען שיוכלו בעליהן לישב על התורה עליהן נאמר (משלי לא פסוק י, כה ל) אִשָּׁת חֵיל מִי יִמְצָא. עֵז וְהֶדְר לְבוּשָׁה וּתְשֻׁחָק לְיוֹם אַחֲרוֹן. אִשָּׁה יִרְאֵת יִקְוֶה הִיא תִתְהַלֵּל. ואוכלת פירותיה בעוה"ז והקרן קיימת לה לעוה"ב.

ובשכר זה שוטה שהיה⁹ לה זכות תלמוד תורה, שהולכה בניה לבית הספר¹⁰, והמתינה לבעלה שיצא חוץ לעיר לעסוק בתורה, אף על פי שאינה מצווה על תלמוד תורה, הרי זו תולה לה ואינה מתה לשעתה, אלא נימוקת והולכת וחלאים כבדים באין עליה¹¹ עד שתמות אחר שנה או שתיים או שלש, לפי זכותה. והיא מתה בצביית בטן ובנפילת איברין.

ג. לא נשמעון אחי עזריה ולא כר' יוחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושבנא

יכול אדם¹² להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה ויחלוק עמו בשכר¹³, שכן עשה זבולון עם יששכר דכתיב (דברים לג פסוק יח) שָׁמַח זְבוּלֹן בְּצֵאתְךָ וַיִּשְׁשַׁכְּר בְּאַהֲלֶיךָ, אבל אם כבר עסק בתורה אינו יכול למכור לו חלק בשביל ממון שיתן לו, שעל זה נאמר (שיר השירים ח פסוק ז) אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה בּוֹז יְבוּזוֹ לוֹ.

דף כא:

⁸ ערוך השולחן שם ב

⁹ רמב"ם שם פרק ג הלכה ב

¹⁰ מעשה רקח שם

¹¹ עיין באחרונים שרבינו ס"ל דליכא פלוגתא בהא וכדעת רש"י בסוגיא

¹² רמ"א יו"ד רמז א

¹³ דין זה יצא לרבינו ירוחם (סוף נתיב ב ח"ה כג, א) מגמרתינו כאשר כתב ב"י (עמוד כא ד"ה כתב). לכאורה דין זה שכתב בשם רבינו ירוחם נגד הגמרא שהתם משמע דשמעון ור' יוחנן לא יפה עשו, והלל ושבנא יפה עשו, ובאמת אדרבה הרי במשנה דזבחים [פ"א משנה ב] מייתי שמעון אחי עזריה, וגם מעשה דר' יוחנן מביאו הגמרא במסכת תענית דף כ"א ע"א מלך ר' יוחנן, ופירש רש"י ז"ל [ד"ה מלך] והכהן הגדול מאחיו [ויקרא כא, י] גדלהו משל אחיו וכו', ע"ש. אלא ודאי הכי פירוש של הגמרא, מאי בוז יבוזו לו דמשמע שלא יבוזהו את התורה, על זה אמר לא כשמעון אחי עזריה ור' יוחנן שהם ביזוהו את התורה, לא כן הוא, עליהם לא נאמר בוז יבוזו לו, אלא כהילל ושבנא, הילל עסוק בתורה ושבנא עביר עיסקא לסוף אמר לו תא ונערב ונפלוג, אבל בתחלה קודם שעסק בתורה לא אמר לו כלום, רק אחר שלמד אמר ליה תא ונפלוג, על זה יצא בת קול אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו, שאסור לעשות כן, אבל שמעון אחי עזריה ור' יוחנן התנו כן מתחלה, לכן לא נאמר עליהם בוז יבוזו לו אדרבה יפה עשו, וזהו פירוש של הגמרא והוא נכון. בית הילל שם

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

ד. רוצה אשה בקב ותיפלות עמו מתשעת קבין ופרישות

כבר התבאר במסכת כתובות דף סב: שיכולה אשה למנוע את בעלה לצאת ממלאכה שעונתה קרובה למלאכה שעונתה רחוקה, כגון חמר שבקש לעשות גמל או גמל שבקש לעשות ספן, אף על פי שיש בה ריוח יותר יכולה היא למחות בו. רוצה אשה בקב ותיפלות עמו.

אולם אם כשנשאה לא היה לו מקצוע מסוים, ועתה רוצה לעסוק במקצוע הממעט את ימי העונה, אין לה רשות לעכב עליו¹⁴. ואם היה טייל כלומר שאין לו שום מלאכה ויושב בביתו ואין עליו שום טירדת פרנסה אינו יכול לשנות לעסוק במקצוע שממעט עונתו.

ומי שתורתו¹⁵ אומנתו, יכול לילך ללמוד הן ברשות אשתו הן בלא רשות לב' או לג' שנים¹⁶. וכן טייל שנעשה תלמיד חכם אין אשתו יכולה לעכב שישנה עונתה מדין טייל, לדין תלמיד חכם.

ה. חסיד שוטה כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאו

אורח ארעא לאיסתנולי בה ואצוליה

בכמה דברים שאדם מחמיר על עצמו שלא כדין, אמרו שהרי זה בכלל חסיד שוטה, כגון שהיתה אשה טובעת בנהר, ואומר שאין דרך ארץ להסתכל בה ולהצילה שלא אסתכל בערוה¹⁷, או שראה תינוק מבעבע בנהר ואומר לכשאחלוץ תפילין אצילנו¹⁸, שמתירא שיתמסמסו במים ועד שהוא חולץ תפיליו הוציא זה את נפשו. והוא הדין המונע עצמו מחילול שבת במקום פקוד נפש¹⁹. וכן המקדיש או המחריש כל נכסיו, אין זו חסידות אלא שטות, שהרי הוא מאבד כל ממונו, ויצטרך לבריות, ואין מרחמים עליו, ובוהו וכיוצא בו אמרו חכמים: חסיד שוטה בכלל מבלי עולם, אלא יהיה כמו שציוו נביאים, מכלכל דבריו במשפט, בין בדברי תורה בין בדברי עולם²⁰.

¹⁴ ח"מ שם ה' ודייק זאת מרש"י ובב"ש ה'

¹⁵ שו"ע ונו"כ אבהע"ז שם ה'

¹⁶ ולא יותר. ח"מ שם ט' ממהרש"ל למרות שבב"ח מסתפק בזה

¹⁷ מאירי בסוגיא

¹⁸ ירושלמי סוטה פ"ג ה"ד, ועי"ש עוד אופנים

¹⁹ רמב"ן במלחמות סנהדרין פ"ה; שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתפ"ה ור"ד סי' אלף קלט

²⁰ רמב"ם ערכין פ"ח ה"ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שוטה

לפיכך הרואה את חבירו טובע בים²¹, או מחבלים באים עליו, ויכול להצילו, אם לא הצילו עובר על לא תעמוד על דם רעך. וגם אם רואה אשה טובעת, אסור לו להעלים עינו ממנה וחייב להצילה בכל דרך שיודע להציל. ואם מתחסד בדבר זה, הרי הוא חסיד שוטה, ועובר על לא תעמוד על דם רעך.

וכן הנמנע מלטפל באשתו נדה כשהיא חולה כשאין אפשרות אחרת הרי הוא נקרא חסיד שוטה²².

וכל זה כשבא הדבר לידו, אבל בודאי שאין אדם מחוייב להמציא עצמו לידי כך, ולכן אסור באיסור גמור לעבוד כמציל בבריכה או בחוף שמתרחצות שם נשים, וכל שכן בחוף מעורב.

המטריח²³ עצמו יותר ממה שיש לו, לענג את השבת חסיד שוטה נקרא.

מי שהיה לו שאלה על איזה דבר ונפסק לו ע"י המורה להיתר והוא מחמיר על עצמו לאיסור נקרא חסיד שוטה²⁴, וי"א²⁵ דמותר לו להחמיר ואדרבה צריך המורה לפתוח לו אולי יחוש ויחמיר על עצמו

ויש מהראשונים שהגדירו²⁶ שחסיד שוטה הוא המחמיר יותר מדי עד שנמאס, ובכלל זה הפטור מן הדבר ועושהו²⁷, שאמר חזקיה שהוא נקרא הדיוט, וביארו אחרונים שהרי הוא מן המתמיהים. שנקרא "חסיד שוטה" שענינו ההגזמה בזהירות ובדקדוק, וכאילו אמרו "שוטה בחסידותו".

²¹ שדחוויה היא שבת אצל סכנת נפשות כמו שאר כל המצוות שבתורה, לכן חולה שיש בו סכנה והוא אדם כשר ואף על פי שלפעמים עושה עבירה לתיאבון ואפילו הוא תינוק בן יומו מצוה לחלל עליו את השבת, ואם החולה אינו רוצה כופין אותו על כך, ועון גדול הוא בידו להיות חסיד שוטה שלא להתרפאות בשביל איזה איסור. קיצור שולחן ערוך סימן צב סעיף א

²² ואני מצאתי הגהה במרדכי פ"ק דשבת (שלמי הגיבורים סמ: אות ה) שכתב וזה לשונו כתב הר"ם אותן שנהרין מליגע בנשותיהן נדות כשהן חולות שזהו חסידות של שמות מפי הר"ר טוביה מבראנה עד כאן לשון ההגהה שם. דרכי משה הקצר יורה דעה סימן קצה ו

²³ יוסף אומ"ץ חלק א דיני ערב שבת והנהגתו סימן תקנב

²⁴ דמשק אליעזר (חולין סי' י"ד אות ד')

²⁵ שו"ת גינת ורדים (חיו"ד כלל ג' סי' י). ועיין כתב עת: זרע יעקב, ימ, תשס"ב, קמט – קסט דיני קיום ותוקף המנהגים א אות ו

²⁶ בפיה"מ כאן

²⁷ ועיין ברכי יוסף אורה חיים סימן לב ס"ק ב שכתב אמנם השתא חזינא להמרדכי בריש ברכות שכתב דהמחמיר לקרות ק"ש בלילה מיחזי כיוהרא, שכל העושה דבר שאינו צריך לעשות נקרא הדיוט, אא"כ הורגל בפרישות בשאר דברים, עכ"ל. ומזה יש סעד למ"ש הרבנים הנז' דהא דנקרא הדיוט היינו משום יוהרא. אבל אין משמע כן מדברי שאר פוסקים. גם מדברי המרדכי למדנו דאם הורגל בפרישות בשאר דברים אינו נקרא הדיוט, ויכול להחמיר. ובזה תנוח דעתנו בחקירת הרב באר שבע והרב מגן אברהם הנז', דוימנין אמרי נקרא הדיוט, ווימנין מצינו כמה חומרות, די"ל דלמאן דנקיט חומריה מתנייתא והוא נוהג תדיר בפרישות שרי ליה להחמיר, אבל מי שאינו נוהג בפרישות נקרא הדיוט.

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

ו. רשע ערום ... זה המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל

דין חברו

אסור לדיין²⁸ לשמוע דברי בעל דין האחד שלא בפני בעל דין חברו. ואפילו דבר אחד אסור²⁹ שנאמר (דברים א פסוק טז) שָׁמַע בֵּין אֲחֵיכֶם. וכל השומע מאחד עובר בלא תעשה שנאמר (שמות כג פסוק א) לֹא תִשָּׂא שְׁמֵע שְׂוֹא³⁰ וכן בעל דין מוזהר שלא ישמיע דבריו לדיין³¹ קודם שיבא בעל דין חברו³², וגם על זה וכיוצא בו נאמר (שם פסוק ז) מְדַבֵּר שֶׁקֶר תִּתְרַקֵּק³³.

ודוקא שיודע הדיין שיהיה דיין בדבר, ויודע ג"כ שבעל דין השני השני יצטרך לעמוד לפניו³⁴, אבל אם שמע טענת האחד ואחר כך נתרצה השני לדון לפניו, מותר להיות דיין בדבר. כשמודיע להשני כבר שמעתי טענת חברך ומ"מ נתרצה לדון לפניו. אבל אם אין מודיע, יכול חברו לחזור ולומר אדעתא דהכי לא נתרצתי לדון לפניו³⁵,

ולא יכתוב שום חכם פסק לאחד מבעלי הדינין בדרך אם כן, כלומר שכותב אם על פי מה שאמר בעל דין זה, הדין כן, או שיכתוב לו דעתו בלא פסק, כל זמן שלא שמע דברי שניהם, שמא מתוך דבריו ילמדו לשקר, גם משום שאח"כ יטעון השני בדרך אחר ויצטרך לכתוב להיפך, ואיכא זילותא לחכם. וכן הבעל דין מוזהר על כך³⁶.

²⁸ רמב"ם סנהדרין פכ"א ה"ז שו"ע חו"מ סי' יז סעי' ה

²⁹ ועיין פתחי תשובה שם ח הביא מהריב"ל שבדיעבד דינו דין. אולם עיין ישועות ישראל חוקת המשפט ב כתב ואם עבר ודן ע"י כפיה וודאי דאין דינו דין, כיון דאיסורא קעביד אין כופין אותו לעמוד לפניו לדין שיעשה הדיין איסור וע"י ריצוי השני, אם ידע מזה ששמע טענות שכנגדו ונתרצה לדון לפניו וודאי מהני.

³⁰ דכשישמע דברי האחד שלא בפני השני לא יבוש מלמעון שקר ושוא. סמ"ע שם י

³¹ ואפילו קובלנא לבד אסור כך משמע מלשון מהרי"ל שהביא בד"מ סק"ד. פ"ת שם ט

³² דמאי דכתיב לא תשא שמע שוא דרשינן נמי [שבועות ל"א ע"א] לא תשא. סמ"ע שם יב ועיין בסף הקדשים צ"ע כעת אם גם הבע"ד האומר הטענות עובר על לאו של לא תשא שמע שוא כי אמרו חז"ל לא תשא ובעת לא עיינתי בלשון מוני המצות ז"ל בזה. ולי צ"ע דלהדיא איתא בסה"מ ל"ת רפא "והזהיר השופט משמוע אותם הדברים כדי שלא תכנס לנפשו צורה אין יושר לה ולא אמתות. ולשון מכילתא לא תשא שמע שוא אזהרה לדיין שלא ישמע מבעל דין עד שיהא בעל דינו עמו אזהרה לבעל דין שלא ישמיע את דבריו לדיין עד שיהא חברו עמו".

³³ ואם כבר שמע משמע מהסמ"ע ס"ק י"א דאם שמע אסור לו אח"כ להיות דיין בדבר, וכן כתב התומים [אורים סק"ד] בשם מהרי"ל ובנתה"מ [חידושים סק"ט]. אכן בט"ז בשם מהרי"ל משמע דרק לכתחילה אסור לשמוע, וכן משמע מהש"ך [סק"ט] וכן כתב בשם מהרש"ם. וצ"ע.

³⁴ שמא לא ידא ניהא להשני שידון בדבר שכבר שמע טענה של שכנגדו, וגם כשיודע שיהיה דיין בדבר נכנסו דבריו באזניו. משא"כ כשאינו יודע שיהיה דיין בדבר מותר לו לשמוע, ואח"כ לא ידון אח"כ נתרצה גם השני לדון לפניו אף שכבר שמע. סמ"ע שם יא

³⁵ ובזה"ז בעו"ה מקילים בזה, ובפרט בזה ברור לו אחד, והדין ודאי שייך אף בזבל"א דמאי שנא, וכ"כ בתשובת הראנ"ח (ח"א סי' ד) הביאו כנה"ג (הגה"ט אות יג) ע"ש דאף בזבל"א אסור לשמוע. אורים שם יד

³⁶ שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

אם שמע טענת בע"ד אחד וכתב עליו פסק, ודעתו דעת רוב מחברים בתשובותיהם שפסול לדון באותו דין דנוגע לסתור דברי עצמו. אעפ"י שנתרצה חבירו לדון בפניו מ"מ הוי כפסול גמור³⁷. אבל אם בדין אחר דומה לזה פסק הדין, או כתב דרך כלל על דין הלזה דעתו, פשיטא שמותר לישב בדין אם בא מעשה דומה לזו לידו³⁸.

ותלמיד³⁹ שיש לו דין לפני רבו, לא יקדים לבא קודם בעל דינו, שלא יהא נראה כמקדים כדי לסדר טענותיו שלא בפני חבירו. ואם יש לו עת קבוע לבא ללמוד לפניו, ובא העת ההיא, מותר⁴⁰.

ז. זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים זוז ... מי שיש לו

מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני היה לו

מאתים חסר דינר אפילו אלף נותניו לו כאחת הרי זה

יטול

מי שיש⁴¹ לו מזון שתי סעודות שלימות אסור לו ליטול מן התמחוי, שהרי התמחוי נחלקת בכל יום, ואם יש לו מזון להיום לבקר וערב שוב אסור לו לקחת לבו ביום מהתמחוי, ולמחר כשלא יהי לו יטול. ואם חסר לו⁴² משהו מותר לו ליטול מהתמחוי, ואזי יכול ליטול אפי' יותר ממה שחסר לו⁴³.

היו לו מזון ארבע עשרה סעודות לכל יום ב' סעודות בקר וערב וזה מספיק לו לשבוע⁴⁴ לא יטול מן הקופה, שנחלקת כל שבוע. שהרי יש לו פרנסת השבוע. וזה דוקא אם צריך למזונות, אבל אם צריך צדקה לשאר צרכים,

³⁷ וצריך קנין על ריצוי דהוי כנאמנים עלי רועי בקר דא"כ אפילו בשמיעה לבד יכול בע"ד לומר איני דן לפניך כמש"כ בשם מהרי"ל וסמ"ע (סקי"א). אורים שם

³⁸ דא"כ פסלת כל החכמים יושבי על מדין וחכמים המחברים חבורי טהרה בפסקי דינים, וזה פשוט, והאריך בזה הכנה"ג, ע"ש.

³⁹ עיין דרישה סעיף ח' דהב"י [סעיף ח'] כתב דדוקא נקט תלמיד שיש חשד שיסדר טענותיו לפני רבו מאהבתו אותו, אך דעת הדרישה ד"ל דלרבותא נקט תלמיד אף על פי שאיכא למימר שהלך שם ללמוד, דלפעמים לומד רבו עמו בשעה שהוא פנוי אף בשעה שאינו קבוע לו, אפי"ה אסור, וכל שכן אחר שאין לו עסק אצל הת"ח הדיין, שיש חשד בכניסתו אצלו לבדו. סמ"ע שם יג, וכ"כ באורים טו שם

⁴¹ רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ט הלכה יג, שו"ע ונו"כ יו"ד רנ"א

⁴² תי"ט פאה פ"ח מ"ח אבל נראה שאין לגבאים ליתן לו אא"כ יש מותר שלא יפסיד לעניים אחרים

⁴³ כדבסמוך גבי מאתים זוז

⁴⁴ כי בע"ש יאכל א' בבקר וא' בלילה וביום שבת עוד ב' סעודות ואף על גב דמצוה לאכל במו"ש ג"כ סעודת מלוה מלכה כמ"ש באו"ח סי' ש' ה"מ למאן דאפשר לי' שאין זו חובה גמורה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

יכול ליטול די מחסורו אשר יחסר לו, ואם יש קופה מיוחדת לשאר צדקות לא יטול⁴⁵.

היו לו מאתים חסר דינר אפילו אלף זוז נותנין לו כאחד הרי זה מותר ליקח, וכן אפילו אלף בני אדם נתנו לו בבת אחת יטול⁴⁶. וכן לענין צדקה יכול ליטול בב"א אפי' בשביל הרבה שנים, אבל יותר ממה שצריך אין לו ליטול מצדקה, ורק אם יחידים רוצים ליתן לו דרך מתנה יכול לקבל.

י"א⁴⁷ דרוקא חסר דינר אבל חסר פחות מדינר לא יטול אלא מה שחסר לו וכן בחמשים זוז ונושא ונותן בהם דוקא אם חסר לו רבע דינר יכול ליטול אפי' אלף זוז נותנין לו בב"א ולא פחות ויש חולקין⁴⁸.

ומי שהולך וממלא לו את הדינר כדי שלא יוכל ליטול נקרא רשע.

היו לו מאתים זוז אף על פי שאינו נושא ונותן בהם, או שיש לו חמשים זוז ונושא ונותן בהם ששיערו חכמים שזה מספיק לאיש אחד⁴⁹ לפרנסתו וכסותו לשנה א', ובשביל שנה הבאה אין יכול ליטול בשנה זו שיש לו, הרי זה לא יטול לקט שכחה ופאה מעשר עני וצדקה, שנחשב הוא כעשיר.

ואם יש לו אשה ובנים, אם אין לו לכל א' מהנפשות מאתים זוז⁵⁰, מותר להם ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני למי שאין לו מספיק עבורו, אבל הוא לא יטול עבורם, אבל צדקה גם הוא יכול ליטול עבורם,

וכ"ז בזמנם אבל בזה"ז יכול ליטול גם לקט שכחה ופאה ומעשר עני עד כדי שיהא לו קרן כדי שיתפרנס מהריוח, ולענין צדקה כדי שיתפרנס הוא ובני ביתו מהריוח⁵¹.

ואם יש לו מאתים זוז או אפשרות פרנסה בזמן הזה גם עבור בניו אפי' הגדולים אם הם סמוכים על שלחנו נחשבים עשירים אף על פי שאין להם כלום משלהם, וכ"ש

⁴⁵ דרך אמונה הלכות מתנות עניים פרק ט הלכה יג ס"ק פ

⁴⁶ הגר"א בשנו"א

⁴⁷ תי"ט ומלאכת שלמה פאה פ"ח מ"ח

⁴⁸ בירו' פאה פ"ח ה"ז חסרוני' חד קרט פי' הרש"ס איסר וכ"פ הכו"פ פט"ז דקרט הוא משקל ד' שעורים דהיינו ח' פרוטות והוא איסר ובפמ"ד כ' שהוא קרט דהכא והפ"מ פי' רובע דינר ומוכח דאפי' פחות מדינר וכן הקשה בתוס' חדשים אבל פירושם תמוה דבהדיא מבואר בירו' שקלים פ"ב ה"ג דקרט הוא דינר אמנם עיקר דברי התי"ט אינו מוכרח די"ל דאידי דנקט מאתים זוז נקט חסר דינר. דרך אמונה ציון ההלכה הלכות שם ס"ק קלח

⁴⁹ רע"ב פ"ח דפאה מ"ח וכ' הדרישה רמז לזה דצדקה בנימטריא קצ"ט כי מי שיש לו רק קצ"ט יכול ליטול צדקה:

⁵⁰ משנה ראשונה שם ע"ש וכ"כ מעשה רוקח וכן מסקנת הר"ש דאין אשתו בכלל.

⁵¹ יו"ד סי' רנ"ג ס"ב וכ"כ בחוברת ה' תרו"מ שהדפים ר"ז שפירא ז"ל ע"פ מרן שכל מי שאינו מסודר בפרנסתו שיש בה כדי מחייתו נקרא עני ויכול ליטול מעשר עני. דרך אמונה שם פא

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

אשתו. והיינו דוקא אם יש גם עבורם פרנסה לשנה. ואם צריכין לדבר ואין האב רוצה ליתן להם וא"א לכופו מותר ליתן להן צדקה לצורך זה ע"מ שאין לאביהן רשות בזה.

היו בידו מעות והרי הן עליו חוב שחייב לאחרים⁵² ואפי' בע"ח שאין דוחק עליו לפרעו מיד, או שהיו ממושכנים לכתובת אשתו כגון שהבעל ייחד לאשתו קודם חופה כלים ותכשיטים ושמום בכך וכך, וכתבו שוויים בכתובתה או שעשאם אפותיקי לכתובתה⁵³, ואפי' אשתו נשואה ואין בדעתו כלל לגרשה אשתו הרי זה מותר ליקח.

מי שהולך מביתו ונוסע מעיר לעיר לקבץ, כל הדרך שהי' בדעתו ליסע כשהלך מביתו נקרא פעם א', ואפי' נתנו לו אלף זוז בעיר א' יכול לקבל יותר, ומכאן ואילך אסור.

שנים שהתנדבו לצורך עני כל א' כדי צרכו יתנו לו שניהם בב"א ואז יוכל לקבל⁵⁴.

ובמקומות⁵⁵ שאין תמחוי וקופה מסודרים לחלק כל יום וכל שבוע אלא קופה של צדקה לכל צרכי עניים, כמו בזמנינו, אם הי' לו ר' זוז או פרנסה לשנה זו, אסור לו ליטול מהצדקה לצורך שנה הבאה, וכן שאר צרכיו המזדמן לו כגון נשואי בניו או רפואות או לשכור דירה וכה"ג ואין לו לזה אם הוא לצורך שנה זו יכול לקבל, אף על פי שיש לו ר' זוז, אבל לצורך שנה הבאה לא יקבל עתה רק בשנה הבאה. וכ"ז דרך צדקה אבל דרך דורון וכבוד יכול לקבל הכל אבל לא ממעות צדקה.

מי שצריך לבריות⁵⁶ ושט אחר פרנסתו ונתנו לו צדקה אין בעלי חובות יכולים להפרע ממה שגבה בצדקה דלאו אדעתא דהכי נתנו לו, אם לא שכתוב בקבוצו שחייב לאחרים דאז נתנו לו אדעתא דהכי שישלם. ואפי' גבה הבע"ח⁵⁷ חוזרין ומוציאין ממנו ודעת הגר"א⁵⁸ דלעולם הבע"ח גובין ממנו.

ח. המשיא עצה למכור בנכסים מועטין ... יתומים שקדמו

ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו

כבר התבאר במסכת יבמות דף סז: וכתובות דף קג: שלעולם יש לבנים תפישת יד בנכסים של אביהם⁵⁹ שהרי הם היורשים מן התורה, לפיכך אם עברו על תנאי בי"ד וקדמו הבנים ומכרו אפילו בנכסים מועטים, מכרן קיים,

⁵² ש"ך שם ב

⁵³ ש"ך ג ומ"ז שם.

⁵⁴ שירי ברכה שם

⁵⁵ דרך אמונה שם פד

⁵⁶ שו"ע ונו"כ שם יב

⁵⁷ לקט הקמה בשם רדב"ז

⁵⁸ יו"ד שם סק"ח וכ"פ מרן החזו"א כנ"ל פ"ו ס"ק ק"י ועי' בהדרי דעה שפקפק ג"כ על דין זה

⁵⁹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סימן צד סעיף ז, ועיין פתחי חושן חלק ט פרק יא

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

ואין הבנות מוציאות מן הלקוחות אפי' אם החזיקו הב"ד הבנות בנכסים⁶⁰, ונדרחו הבנות אפילו מן המעות שקבלו מן המקח⁶¹. ויש אומרים⁶² דוקא קודם שהחזיקו הב"ד הבנות בנכסים, אבל אם החזיקו הב"ד הבנות בנכסים, כבר זכו בהן הבנות ואין לאחר מעשה ב"ד כלום.

ט. זה המשיא עצה למכור בנכסים כרכן שמעון בן גמליאל ... נכסי לך ואחריך לפלוני וירד הראשון ומכר ואכל ... רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר ראשון

כבר התבאר במסכת כתובות דף צה: שהנותן⁶³ מתנה לחבירו וכתב לו נכסי לך ואחריך (דהיינו לאחר מיתה) לפלוני, מת הראשון קנה השני, אף על פי שהראשון ראוי ליורשו.

זכותו של ראשון במתנה כעין⁶⁴ קנין פירות ואוכל הפירות עד שימות, ואסור לו למכור או ליתן גוף המתנה לאחר, כדי לקיים דברי הנותן שרצה שיבא ליד שני אחר מיתת הראשון, אולם יכול הראשון להשתמש במתנה כדרכו, אף על פי שמפחיתו ע"י השימוש, שהרי על דעת כן נתן לו עד שימות, אולם אם עבר ומכר או נתן במתנה אין השני מוציא ממנו, ואפילו קלקל הראשון המתנה, כגון עבדים שהוציאם לחירות, או שעשה מהם תכריכים למת, מעשיו קיימים. שאין לשני לא מהגוף ולא מהפירות אלא מה שנשאר, ואפילו קנה מהמעות נכסים אחרים והם בעולם, אין לשני בהם כלום⁶⁵.

⁶⁰ נראה לי טעמו של דבר לפי שמונות הבנות ממקרקעי וקרקעות בחזקת היתומים הן כל זמן שלא מכרום הבנות ואין הב"ד מנבין לבנות להקנותן להן אלא להרשותן במכירה למונות. אבנ"מ שם מהשטומ"ק
⁶¹ דלאו הני זוזי שבק אבוהון וזה הוא דעת הרא"ש אבל רב האי חולק כמו שכתוב בטור ובח"מ הביא שני הדעות בס"י ק"ז ולא הכריע וכאן לא הביא רק דעת הרא"ש. ח"מ שם ל. ובשו"ע סימן צג סעיף כא משמע שנחלקו הפוסקים בזה לגבי מוונות אלמנה, ומשמע דה"ה לגבי מוונות הבת. ועי' שו"ע חו"מ (סימן קז סעיף ד ובאחרונים שם), וכתב הבי"ש (סק"ל) דמה שסתם כאן הרמ"א שאין גובין, משום שכאן הורשים מוחזקים ולכן דוחים הבנות, משא"כ בחו"מ סימן קז ששעבוד הבע"ח וזכות הורשים שוים, וצ"ע שלפ"ז אם תפסו הבנות אין מוציאים מידם. וכתב באה"ט (ס"ק יט) שאם פרעו לבע"ח מהמעות, לכו"ע אין ניוונים מהם
⁶² רמ"א שם (ואף לצורך מצוה), ומשמע דהיינו לאחר שכבר נמסרו לידם או ליד אפוטרופוס לצורך מוונותם, אבל קודם שנמסר להם, אף על פי שעמדו בדין וכבר נפסק שיש דין נכסים מועטים, לא מיקרי החזיקו. ובאבני מלואים (סימן קיב ס"ק יד) האריך בזה והעלה שלאחר שעמדו בדין ופסקו להם מוונות גובה מנכסים שמכרו הבנים אח"כ, עיין שם.

⁶³ שו"ע ונו"כ חו"מ רמח א

⁶⁴ שו"ע ונו"כ שם ג, אבל למעשה יש לו גם קנין הגוף שאם עבר ומכר מכרו קיים

⁶⁵ בכנה"ג בשם הרשב"א.

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

וכל המשיא עצה לראשון למכור, נקרא רשע, והמוכר עצמו י"א⁶⁶ שאינו נקרא רשע, אף על פי שעשה איסור, שהרי סוף סוף נתנו לו במתנה גמורה כל ימי חייו, ולהנאתו מכרה או נתנה, משא"כ המשיא עצה שאין לו הנאה מכך, וי"א⁶⁷ שב"ש שהמוכר עצמו נקרא רשע.

⁶⁶ הסמ"ע בשם הרשב"ם

⁶⁷ שם מהלבוש